

Motion till riksdagen 2023/24:2630

av Fredrik Olovsson m.fl. (S)

Immateriella rättigheter

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en upphovsrätt som fungerar i det digitala samhället, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en harmoniserad varumärkesrätt och mönsterrätt och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en patenträtt som stärker svensk innovationskraft, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för ett snabbspår för grön teknik i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för en frivillig privat försäkring mot patentintrång och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta fram en offensiv innovationsstrategi och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka kunskapen om immaterialrätt och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för ett nationellt kunskapscentrum för immaterialrätt och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka användningen av patentinformation och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anpassa immaterialrätten till AI och den digitala utvecklingen och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bekämpa intrång i immateriella rättigheter och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

De senaste decennierna har världsekonomin börjat skifta från fysiska tillgångar till immateriella tillgångar. En stor del av det ekonomiska värde som skapas i dag är immateriellt och sker i form av nya uppfinningar, affärsidéer, musik, film och design. Vi lever i en modern kunskapsekonomi där kunskapsbaserade tillgångar såsom patent, varumärken och upphovsrättigheter har blivit allt viktigare för företag och för samhället i stort. I dag står näringar som intensivt utnyttjar immateriell egendom för fler än vart tredje arbetstillfälle och för ungefär 40 procent av Sveriges BNP. Därför är det av yttersta vikt att vi tar tillvara immateriella tillgångar på allra bästa sätt.

En upphovsrätt som fungerar i det digitala samhället

De kulturella och kreativa näringarna, som nästan uteslutande producerar produkter och tjänster av immateriellt värde, ökar. På dagens marknad påverkar upphovsrätten dessutom företagets investeringar och digitala innovation i allt större utsträckning. Det ställer krav på ett fungerande upphovsrättsligt skydd i ett alltmer digitaliserat samhälle. Upphovsrätten är den immaterialrätt som hittills har påverkats mest av den tekniska utvecklingen. Mot denna bakgrund antogs ett nytt EU-direktiv i april 2019 med syftet att anpassa och komplettera unionens upphovsrättsliga regelverk. Efter tuffa förhandlingar röstade riksdagen i november 2022 igenom de nya regler på upphovsrättsområdet som direktivet föranledde. Vi socialdemokrater har sedan dag ett stått upp för en modernisering av upphovsrätten, eftersom det är förutsättning för att regelverket ska fungera på den digitala marknaden. Kulturskapare i Sverige såsom författare, kompositörer och bildkonstnärer måste kunna få betalt för det som de har skapat. På samma sätt måste artister och musiker få en rimlig del av de stora värden som streamingekonomin genererar. Det är helt grundläggande för att bibehålla ett dynamiskt kulturliv som skapar jobb och som bidrar till människors välbefinnande, utveckling och glädje. Samtidigt är det viktigt att dessa verk kan användas och göras tillgängliga på ett rimligt sätt och att den enskildes rätt att yttra sig fritt bevaras.

En harmoniserad varumärkesrätt och mönsterrätt

På dagens konkurrensutsatta marknad har varumärkes- och mönsterrätten kommit att bli allt viktigare för företag och för samhället i stort. Ett varumärke representerar ofta stora delar av företagets upparbetade värde och är därför mycket värdefullt. Det varumärkesrättsliga skyddet är i huvudsak harmoniserat inom EU och har nyligen genomgått en reform för att anpassas till en ny teknisk verklighet, vilket är mycket positivt. Vi socialdemokrater ser även positivt på den översyn som görs av EU:s formskyddsregler i syfte att harmonisera och modernisera mönsterrätten. Översynen är efterlängtdad då användningen av möjligheten till mönsterrättsligt skydd har minskat de senaste åren från redan låga nivåer. Därutöver finns det ett behov av ökad internationell harmonisering även utanför EU.

En patenträtt som stärker svensk innovationskraft

Patenträtten är central för att företag och andra ska våga och vilja investera i forskning och innovation. Genom ett fungerande patenträttsligt skydd ges företag samt forskare förutsättningar att exploatera och kommersialisera sina innovationer både nationellt och internationellt, vilket skapar tillväxt och nya jobb. Patenträtten spelar vidare en viktig roll i industrins gröna omställning, eftersom den skapar förutsättningar för att utveckla klimatsmarta tjänster och grön teknik. Flera länder har i dag initierat olika program för snabbare handläggning och beslut när det kommer till patentansökningar inom grön teknik. Vi socialdemokrater vill utreda förutsättningarna för hur ett sådant snabbspår för grön teknik skulle kunna utformas i Sverige.

I jämförelse med stora globala företag har små och medelstora företag, samt enskilda forskare, begränsade möjligheter att försvara sina patent i domstol till följd av höga processkostnader. Detta innebär att deras möjligheter att exploatera och kommersialisera sina innovationer kraftigt reduceras. Därför har vi socialdemokrater i regeringsställning genomfört en domstolsreform för att öka förutsebarheten och minska kostnaderna för mindre innovatörer. Vi har även drivit på arbetet för ett enhetligt patentsystem på EU-nivå, vilket gör det enklare och billigare för svenska innovatörer att ta tillvara sina idéer. Efter många års förhandlingar trädde reformen i kraft den 1 juni 2023. Därutöver vill vi socialdemokrater utreda förutsättningarna för en frivillig privat försäkring mot patentintrång. En sådan skulle sannolikt fungera avskräckande för potentiella patentintrångsgörare samt öka intresset för patentering bland små och medelstora företag.

En offensiv innovationsstrategi

Svensk innovationspolitik har länge centrerats kring forskning och forskningspolitik. För oss socialdemokrater är det dock viktigt att vi inte glömmer bort immaterialrättens betydelse. Vi behöver immaterialrätten för att möta nutida och framtida utmaningar, inte minst när det kommer till den gröna omställningen. Ett fungerande immaterialrättsligt skydd är avgörande för att svenska företag ska kunna bidra med framtidens klimatsmarta lösningar. Vi socialdemokrater är stolta över att Sverige är en av världens främsta innovationsnationer, men det finns flera områden där vi riskerar att halka efter. Den globala konkurrensen om att utveckla innovativa och hållbara lösningar hårdnar och länder tävlar om att ta ledande positioner inom klimatomställningen. Därför är det hög tid att påbörja arbetet med att ta fram en offensiv innovationsstrategi för att klara den gröna omställningen, stärka konkurrenskraften och skapa nya jobb i hela landet. En sådan strategi finns i flera av våra grannländer och efterfrågas av näringslivet och andra aktörer i Sverige.

Öka kunskapen om immaterialrätt

För att säkra Sveriges innovationsledarskap måste kunskapen om immaterialrätt som strategisk tillgång öka, framför allt bland små och medelstora företag och inom universitets- och högskolevärlden. Ett fåtal stora företag står för huvuddelen av alla sökta patent i Sverige. De mindre innovatörerna saknar ofta grundläggande kunskaper om när, var och hur innovationer bör skyddas. Kunskapen om vilka forskningsresultat som bör skyddas brister även inom universitets- och högskolevärlden. Dessutom bör kunskapen om hur immateriella tillgångar ska hanteras även öka inom ramen för

offentlig upphandling. Mot denna bakgrund vill vi se över förutsättningarna för att inrätta ett nationellt kompetenscentrum enligt finsk modell. Genom ett sådant centrum skapas en kunskapshubb som inte bara medför hög kvalitet på våra forskningsinsatser utan också bidrar till att höja kompetensen i hela samhället.

Öka användningen av patentinformation

Det är hög tid att vi börjar använda patentinformation på ett strategiskt och systematiskt sätt för att öka utväxlingen av våra innovationssatsningar. Med hjälp av denna enorma informationskälla kan vi undvika dubbelforskning, påskynda utvecklingen av nödvändiga innovationer och analysera utvecklingstendenser runt om i världen. Genom att använda patentinformation i forskning och beslutsfattande kan vi avgöra var Sverige har störst möjlighet att konkurrera och bidra med nya klimatsmarta lösningar. För oss socialdemokrater handlar det om att satsa forskningsmedel där de gör störst nytta. I detta sammanhang utgör Patentstyret i Norge, som gör djupgående patentanalyser varje år, en förebild.

Öka anpassningen till AI och digitalisering

Utvecklingen inom AI och digitalisering går snabbt och det immaterialrättsliga skyddet halkar av naturliga skäl efter. Den nya tekniska verkligheten gör att utmaningar kopplade till de immateriella rättigheterna blir än större. Därför är det viktigt att regelverket moderniseras och harmoniseras internationellt, inte bara för att hålla jämna steg utan även för att leda utvecklingen.

Öka insatserna mot immaterialrättsintrång

För att sätta stopp för det växande problemet med intrång i immateriella rättigheter behöver vi göra mycket mer, både nationellt och inom EU. Detta gäller oavsett om det handlar om exempelvis illegal IPTV, varumärkesförfalskning eller piratkopiering av film och dataspel. Alla former av intrång i immateriella rättigheter är stöld. Även om varje enskilt intrång kan låta harmlöst handlar det om miljardbelopp som omsätts illegalt och som flödar in i organiserad kriminell verksamhet. Konsekvenserna blir uteblivna skatteintäkter, förlorade svenska arbetstillfällen och företag samt kulturskapare som tvingas att lägga ned. Det har vi inte råd med. Vi socialdemokrater är stolta över de straffskärpningar som vi har genomfört i regeringsställning när det kommer till de allvarligaste fallen av immaterialrättsintrång. Nu krävs det att Sverige, liksom flertalet andra länder inom EU, gör det enklare att stoppa illegala tjänster. Arbetet för att förhindra att gängkriminella utnyttjar streamingtjänster för penningtvätt behöver intensifieras. Vidare krävs stärkta insatser för att öka kunskapen och medvetenheten om immaterialrättsliga intrång och deras konsekvenser.

Fredrik Olovsson (S)

Monica Haider (S)

Marianne Fundahn (S)

Mattias Jonsson (S)

Isak From (S)

Aida Birinxhiku (S)

Daniel Vencu Velasquez Castro (S)